

Triászbeli daonellás rétegek az Alföld medencealjzatában¹

BOGSCH LÁSZLÓ

A magyar földtani irodalomba Szuróy Géza cikkei (7., 8.) nyomán került be az az adat, hogy a Tótkomlós 6. jelű dél-alföldi mélyfúrás elérte az alföldi medence alaphegységét és ez itt triásznak bizonyult.

A Nagy Magyar Alföld peremi részein ismeretesek ugyan olyan fúrások, amelyek megütötték a triászüledékeket, azóban az Alföld medencéjének belsejében lemélyített fúrások eddig nem tártak föl biztosan igazolható triász kori rétegeket. A perem közelében levő fúrások közül a tardi I. sz. kincstári fúrásban 1780,90 méter és 1830,80 méter talpmélység között ladinii-emeletbeli üledékek vannak (5). Ezek világosabb és sötétebb szürke, helyenként kalciteres, néhol pedig lemezes mészkövek, amelyekből *Vigh Diplopora* sp.-t és *Marginulina* sp.-t határozott meg. Előbbi 1780,90 m és 1781,40 m közötti mélységből, utóbbi meg 1824,80 m és 1826,80 m közötti mélységből származik. Hasonlóképpen az őrszentmiklósi III. sz. kincstári fúrás is triászrétegeket ért el 911,50 m és 948,00 m talpmélység között. Ez a réteg viszont már felsőtriászbeli dachsteini mészkő. Belőle ugyancsak *Vigh* (5.) *Gyroporella* cf. *vesiculifera* alakot határozott meg. A budapesti városligeti két fúrás is elérte a triászt, és pedig az I. sz. fúrás a felsőtriászbeli dolomitot, míg a II. sz. fúrás a dachsteini mészkövet. A peremhez közeleső fúrások közül máshonnan triász kori üledékek nem ismeretesek.

A medence belsejének fúrásai közül a hajduszoboszlói II. sz. fúrás 1447,10 (?) m és a 2032,0 m-es talpmélység között kérdéses korú rétegeket fúrt át, amelyek között egyesek szerint triász is lehetséges. Bizonyíték erre vonatkozólag nem volt.

Ezért tarthat számot érdeklődésre az a tény, hogy Alföldünk déli részének egyik fúrása ősmaradványokkal igazolható triász kori rétegeket fúrt meg.

Ezek az ősmaradványok az 1479,10—1482,90 m közötti mélységből kerültek elő. A bezáró kőzet sötétszürke, vékonyréteges kiesiny mésztartalmú agyagpala. Fölötte még az alsó pannon meszes márgái voltak, amelyeknek kora a beléjük zárt ősmaradványok alapján kétségtelen. A triász kori ősmaradvá-

¹ Előadta a Magyarhoni Földtani Társulat 1950 március 22-én tartott szakülésén.

nyokat tartalmazó réteg alatt homokos, csillámos, agyagos márga következett, amely vékony, hol keményebb, hol lazább homokkőrétegbe ment át. Ez alatt ismét agyagpala következett, melynek színe az ősmaradványokat tartalmazó agyagpaláénál sötétebb volt, végül szürke, csaknem fekete dolomit. A dolomit breccsás szövetű.

Az ősmaradványok között a legfontosabb az a kagylómaradvány, amely *Szurovy* cikkeiben mint *Daonella* szerepel. A maradvány héjas példány töredéke és lenyomata. Sajnos, a búb körüli rész erősen sérült és így lehetetlen eldönteni, hogy *Daonella*- vagy *Halobia*-maradvánnyal van-e dolgnak. Minihogy azonban semmi sem mutat arra, hogy a kagylónak a *Halobiákra* jellemző füle lett volna, valószínűleg *Daonella* sp.-szel állunk szemben. *Kittl* Ernő monográfiájában (3.) leginkább még a *Daonella moussoni Mérian* fajra emlékeztet. A hasonlóság főleg a bordák kifejlődésében nyilvánul meg. Sajnos, a *Kittltől* adott leírás legtöbb jellege példányunkon a rossz megtartás miatt nem figyelhető meg. Erről a maradványról tehát csak annyi állapítható meg kétségtelenül, hogy a *Halobiidae* családba tartozó kagyló, minden valószínűség szerint egy *Daonella* sp. maradványa.

Egy további maradvány egészen halványan ismerhető csak fel az anyagon. Apró kis töredék, amelyen szintén a *Halobiidae* családra jellemző bordák látszanak. Ez azonban csak olyan kis részlete a kagylónak, hogy semmiféle további meghatározás nem lehetséges.

Azon a közetdarabon, amelyen a *Daonella* sp. maradványának lenyomata van meg, látunk még egy kagylótöredéket, amely *Posidonia* maradvány lehet. Ezenkívül még további kagylótöredék is van. Mutatkoznak még *Ostracodák* és egy igen kicsiny, valószínűleg halesonttöredék.

Mindezen maradványok közül, mint már említettem, elsősorban a *Daonella* sp. jelenléte döntő. Kétségtelen bizonyítékát szolgáltatja annak, hogy a réteg triászbeli, és pedig minden valószínűség szerint a középső triászból származik. Ezek szerint ebben a délalföldi fúrásban alsó pannóniai rétegek alatt közvetlenül a triász következik.

Az irodalmi adatok alapján megállapítható, hogy az ősmaradványokat tartalmazó szürke agyagpala a magyarországi triász kifejlődésében eddig még nem szerepelt. Csak a Mecsek-ből (9.) ismerünk hasonló fáciesű üledékeket és esetleg kapcsolatba hozhatjuk az ősmaradványokat bezáró agyagpalát a Bükk déli palavonulatával, amelyről újabban Balogh Kálmán állapította meg egyik előadásában, hogy a triász képviselik.

A Fossilium Catalogus adatai szerint (2.) alsótriászbeli *Daonellák* vagy *Halobiák* nem ismeretesek. A *Daonellák* leginkább a középső triászra jellemzőek, csak néhány fajuk megy föl a felső triászba is. A *Daonella moussoni* faj, a mi alakunkhoz legjobban hasonlító forma, a ladini emeletre korlátozódik. Hogy képződményünket a wengeni palákkal hozzuk kapcsolatba, arra egyebek között az a tény is feljogosít, hogy a *Daonella* elő-

fordulások legnagyobb része a Bakonyban is a tridentinusos mézskőhöz kötött. Ez ugyancsak a wengeni palák szintjébe tartozik. Erre a szintre utal az is, hogy a Halobiidae maradványok mellett az anyagban elég sok *Ostracoda* is előfordul.

Über den triadischen Beckenuntergrund der Grossen Ungarischen Tiefebene.

Von *László Bogsch*.

Am Rande der Ungarischen Tiefebene waren bereits mehrere Bohrungen bekannt, die den triadischen Untergrund erreichten. Die Bohrungen des Beckeninneren lieferten aber bis jetzt noch keine Angaben, auf Grund deren das Alter des Beckenuntergrundes zweifelsohne hätte festgestellt werden können. Darin ist es von Interesse, dass eine Tiefbohrung im südlichen Teile der Grossen Ungarischen Tiefebene aus einer Tiefe von fast 1500 m Fossilien lieferte, die eine sichere Altersbestimmung ermöglichen. Allerdings sind die Reste von schlechtem Erhaltungszustande, man kann jedoch feststellen, dass es sich hier um *Daonella* sp., *Posidonia* sp. und mehrere *Ostracoden* handelt. Das Gestein, das diese Reste führte, ist ein dunkelgrauer, feingeschichteter Tonschiefer von geringem Kalkgehalt.

Darunter befand sich noch in der Bohrung sandiger, glimmeriger, toniger Mergel, dann eine dünnere Schicht von Sandstein. Darunter folgte ein fast schwarzer Tonschiefer und noch weiter unten ein dunkler Dolomit. Vom faziologischen Gesichtspunkte aus stimmt die fossilführende Bildung am besten mit den Wengener Schiefen des Mecsek-Gebirges überein. Eine gewisse Ähnlichkeit weist die Bildung auch mit den Tonschiefern im südlichen Bükkgebirge auf, deren triadisches Alter erst unlängst behauptet wurde. Trotz dem schlechten Erhaltungszustand beweist das Vorhandensein der oben angeführten Formen einwandfrei, dass im südlichen Teil der Grossen Ungarischen Tiefebene unter den pannonischen Bildungen unmittelbar triadische Schichten folgen.